

Valsts kompensācija cietušajiem: 2024.gada I pusgada darbības rezultatīvie rādītāji

Tiesu administrācija (turpmāk – TA) atbilstoši Ministru kabineta 2022.gada 20.septembra noteikumos Nr.585 „Tiesu administrācijas nolikums” un likumā “Par valsts kompensāciju cietušajiem” noteiktajam izmaksā valsts kompensāciju cietušajiem.

Tiesības uz valsts kompensāciju:

- uzsākts kriminālprocess;
- persona atzīta par cietušo kriminālprocesā;
- noziedzīgam nodarījumam noteikta kvalifikācija pēc konkrēta Krimināllikuma panta.

Ja tīša noziedzīga nodarījuma rezultātā:

- iestājusies personas nāve
- cietušajam nodarīti smagi vai vidēja smaguma miesas bojājumi
- aizskarta cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība
- cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris
- cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu.

Valsts kompensācijas pieprasījumu TA iesniedz **trīs** gadu laikā pēc dienas, kad persona atzīta par cietušo vai ir uzzinājusi par faktiem, kas šai personai dod tiesības to darīt.

Informatīvais atbalsts cietušajiem:

Bezmaksas informatīvais atbalsta tālrunis 116006 „Palīdzības dienests noziegumu upuriem”

Tālrunis ieviests 2016.gada 1.janvārī un darbojas katru dienu no plkst. 12.00 līdz 22.00, tā darbību nodrošina biedrība “Skalbes”.

Biedrība “Skalbes”, izpildot deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu, nodrošina:

- emocionālā un psiholoģiskā atbalsta sniegšanu noziedzīgos nodarījumos cietušajiem;
- informācijas apkopošanu par cietušo procesuālajām tiesībām, iespējamiem pakalpojumiem un pastāvošajiem cietušo atbalsta dienestiem;
- informācijas par cietušo tiesībām izvietojumu sociālajos tīklos un tīmekļvietnēs, tostarp www.cietusajiem.lv, kā arī masu medijos.

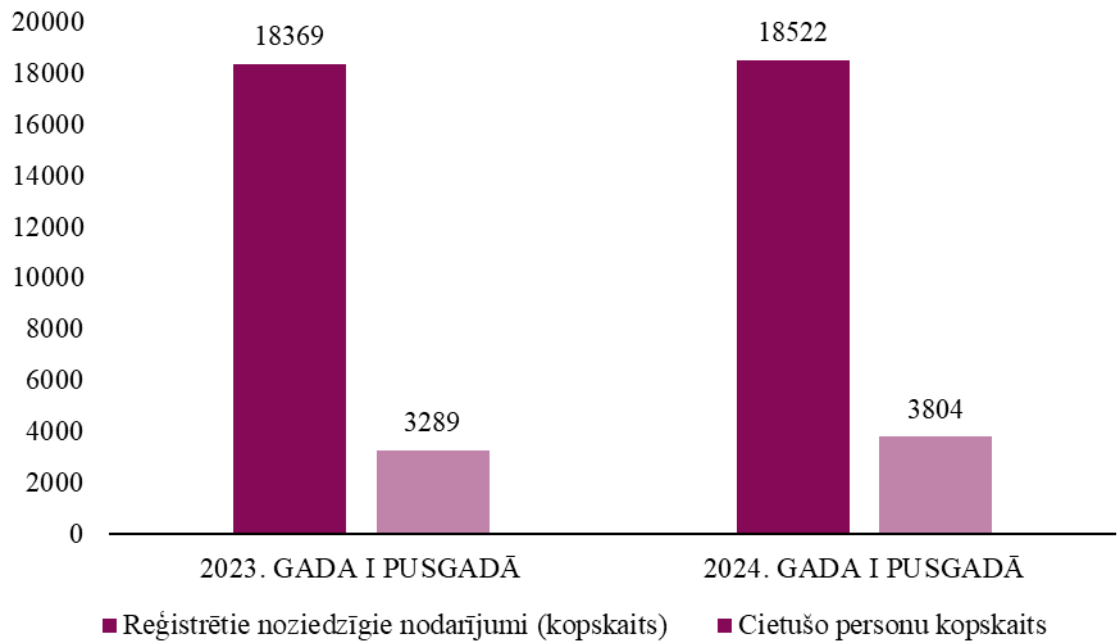
TA bezmaksas informatīvais tālrunis 80001801

TA darba dienās no plkst.8:30 līdz 17:00 nodrošina informāciju par valsts kompensācijas pieprasīšanas kārtību, saņemšanas nosacījumiem un veidlapas aizpildīšanu.

Secinājumi:

- personu skaits, kuras izmanto informatīvo atbalsta tālruni 2024.gada I pusgadā ir 1021, kas salīdzinot ar 2023.gada I pusgadu ir palielinājies par 99;
- saziņu čatā 2024.gada I pusgadā izmantojušas 470 personas, kas ir par 42 vairāk kā 2023.gada I pusgadā.

1. Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi un cietušo personu skaits valstī

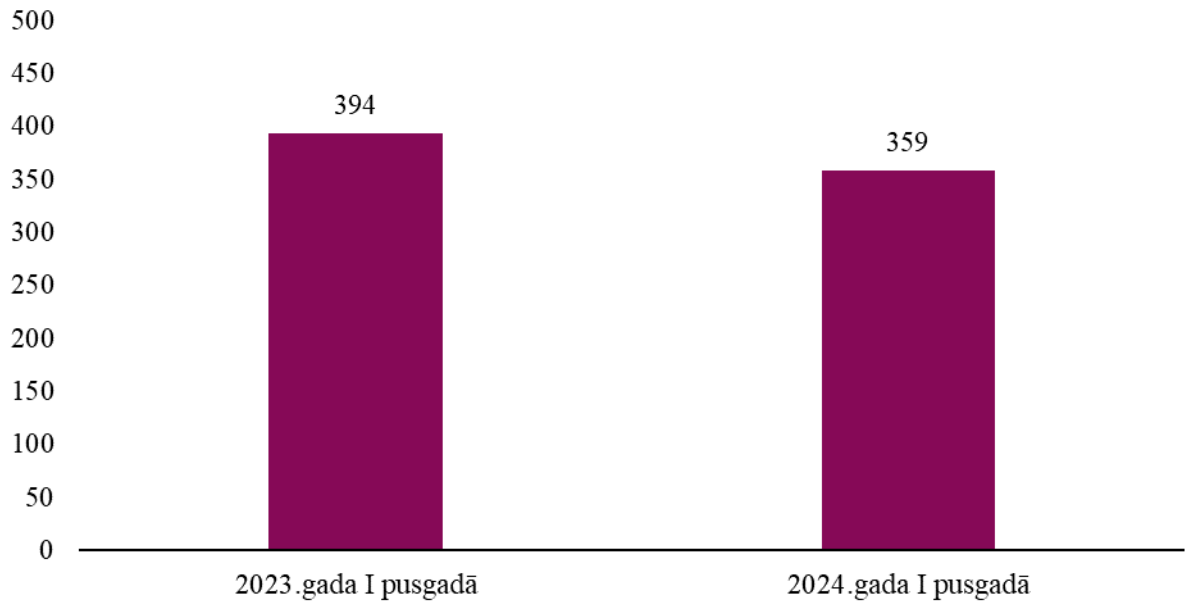

Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu kopskaitis* un cietušo personu kopskaitis* valstī, salīdzinot ar 2023.gada I pusgadu ir palielinājies, attiecīgi par 0,83% un 15,6%.

	2023.gada I pusgadā* (skaits)	2024.gada I pusgadā* (skaits)	pieaugums/samazinājums (skaits)	pieaugums/samazinājums (%)
Cietušo personu skaits, sakarā ar iestājušos personas nāvi (KL 116.-122., 125.panta trešā daļa)	27	51	24	+89
Cietušo personu skaits, sakarā ar aizskartu tikumību vai dzimumneaizskaramību (KL 159.-162. ¹ , 164., 166.pants)	146	165	19	+13
Cietušo personu skaits, sakarā ar nodarītiem smagiem miesas bojājumiem (KL 125.panta pirmā un otrā daļa)	24	31	7	+29
Cietušo personu skaits, sakarā ar nodarītiem vidēja smaguma miesas bojājumiem (KL 126.pants)	119	119	-	-
Cietušo personu skaits sakarā ar cilvēku tirdzniecību (KL 154. ¹ pants)	-	-	-	-

* dati par reģistrētiem noziedzīgiem nodarījumiem un cietušo personu skaitu no Informācijas centra „Sodu reģistra datu noliktavas sistēma”.

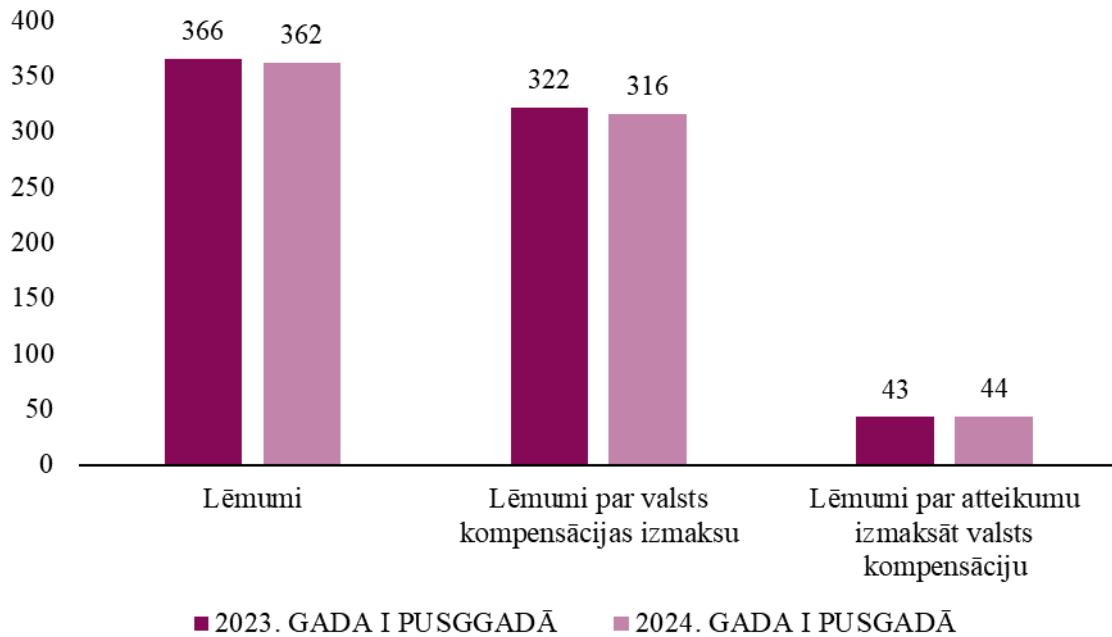
2. Saņemtie valsts kompensāciju pieprasījumi

TA 2024.gada I pusgadā saņemti 359 valsts kompensācijas pieprasījumi, kas ir par 35 pieprasījumiem (9%) mazāk kā 2023.gada I pusgadā. Lai gan palielinās reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits, valsts kompensāciju pieprasījumu skaits ir samazinājies, kas izskaidrojams ar noziedzīgu nodarījumu, kuru rezultātā nav cietušas personas, skaita pieaugumu.

2024.gada I pusgadā cietušo personu skaits sakarā ar noziedzīgajiem nodarījumiem, par kuriem ir tiesības saņemt valsts kompensāciju, ir 366, savukārt valsts kompensācijas pieprasījumu skaits ir 359. Līdz ar to secināms, ka pārskatāmajā periodā iesniegto valsts kompensācijas pieprasījumu skaits ir par 7 mazāks nekā cietušo personu skaits. Valsts kompensāciju cietušajiem var pieprasīt trīs gadu laikā, kopš persona atzīta par cietušo. Visas cietušās personas, kurām ir tiesības uz valsts kompensāciju, neizmanto iespēju to saņemt, bet daļa vēršas divu līdz trīs gadu laikā.

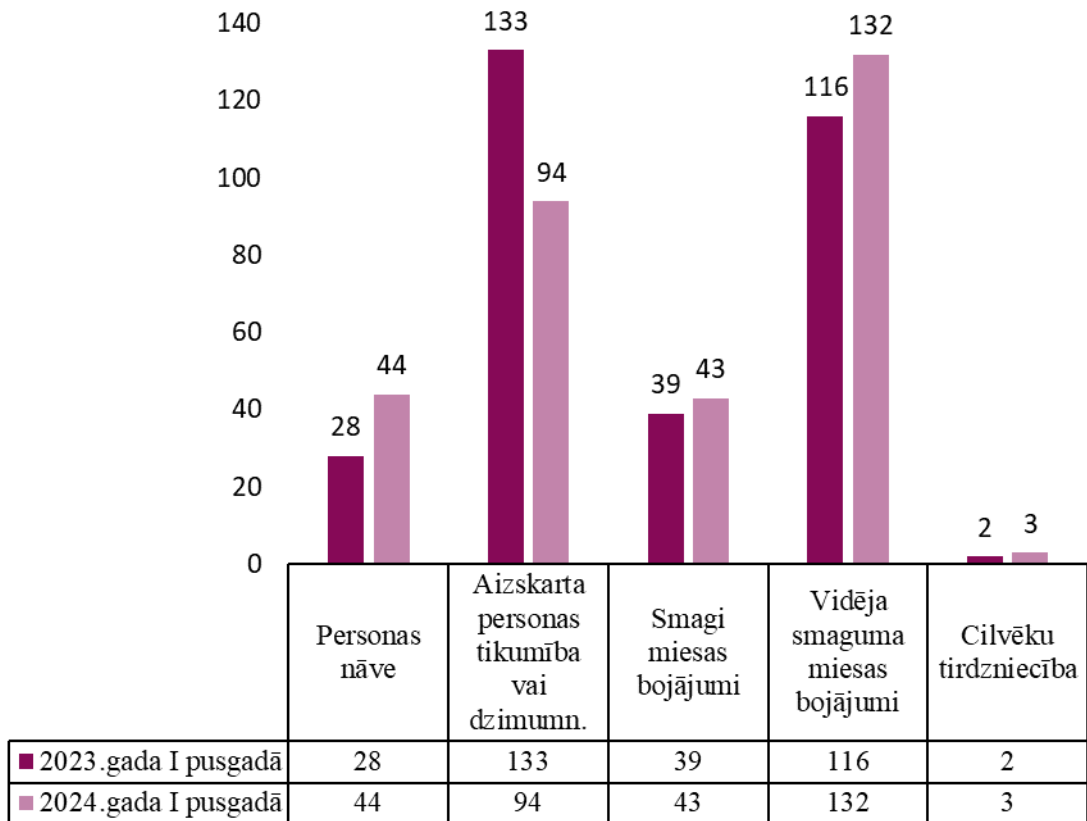
3. Pieņemtie lēmumi par valsts kompensāciju

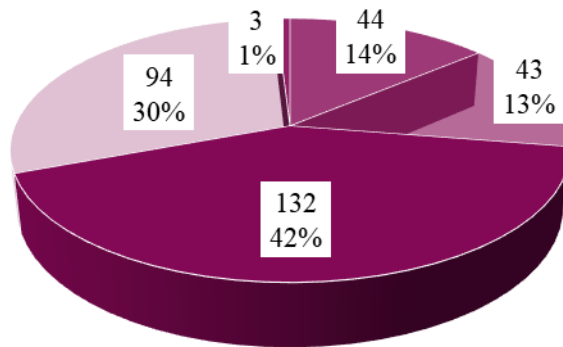
2024.gada I pusgadā pieņemti 316 lēmumi par valsts kompensācijas izmaksu – par 6 lēmumiem (2%) mazāk nekā 2023.gada I pusgadā un 44 lēmumi par atteikumu izmaksāt valsts kompensāciju – par 1 lēmumu vairāk kā 2023.gada I pusgadā. Kopējais pieņemto lēmumu skaits 2024.gada I pusgadā salīdzinājumā ar 2023.gada I pusgadu ir samazinājies par 4 lēmumiem.

4. Pieņemtie lēmumi par valsts kompensāciju izmaksu atbilstoši noziedzīgā nodarījuma sekām

	2023.gada I pusgadā (skaits)	2024.gada I pusgadā (skaits)	pieaugums/ samazinājums (skaits)	pieaugums/ samazinājums (%)
Pieņemti lēmumi par valsts kompensāciju izmaksu (kopā)	322	316	-6	-2
Personas nāve	28	44	+16	+57
Aizskarta personas tikumība vai dzimumneaizskaramība	133	94	-39	-29
Smagi miesas bojājumi	39	43	+4	+10
Vidēja smaguma miesas bojājumi	116	132	+16	+14
Cilvēku tirdzniecība	2	3	+1	+50

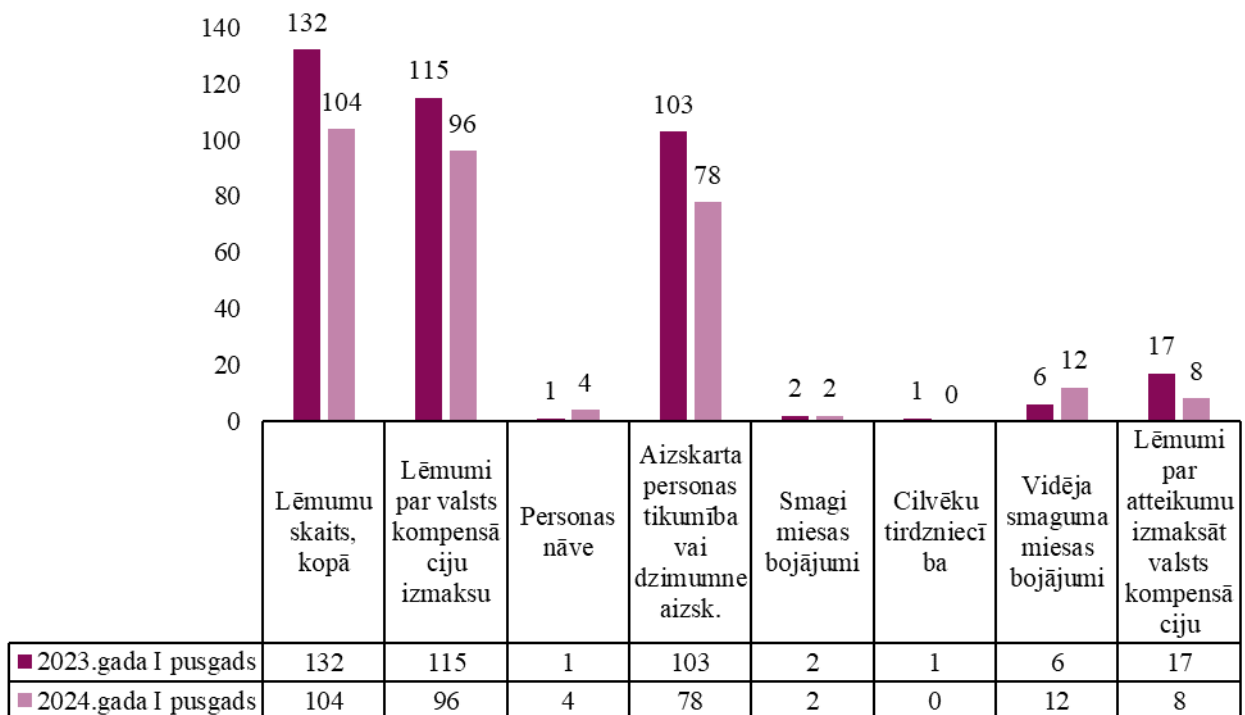
Pieņemtie lēmumi par valsts kompensācijas izmaksu cietušajiem pēc noziedzīgā nodarījuma sekām 2024.gada I pusgadā

- Personāls nāve
- Smagi miesas bojājumi
- Vidēja smaguma miesas bojājumi
- Aizskarta personas tikumība vai dzimunnēaizskaramība
- Cilvēku tirdzniecība

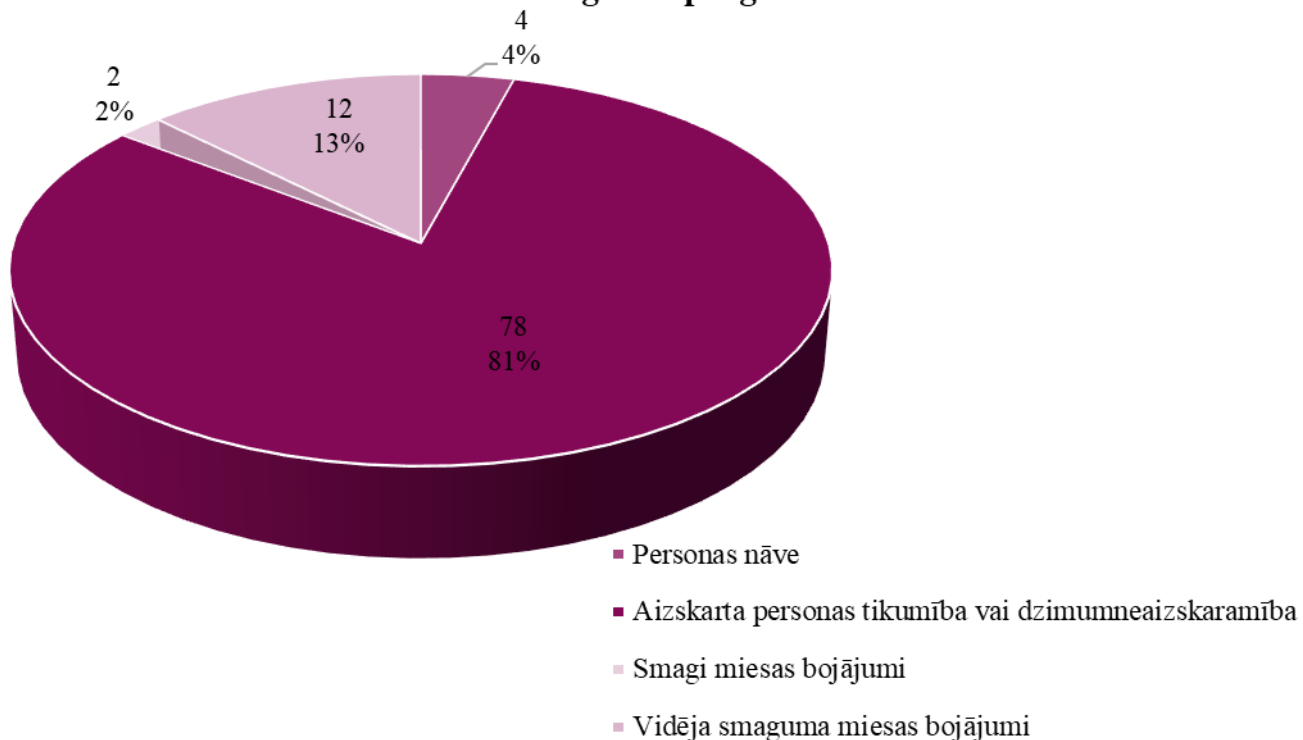
5. Saņemtie valsts kompensāciju pieprasījumi un pieņemtie lēmumi par valsts kompensāciju nepilngadīgajiem cietušajiem

	2023.gada I pusgadā (skaits)	2024.gada I pusgadā (skaits)	pieaugums/samazinājums (skaits)	pieaugums/samazinājums (%)
Valsts kompensācijas pieprasījumi	132	98	-34	-26
Lēmumi par valsts kompensācijas izmaksu un atteikumu izmaksāt valsts kompensāciju	132	104	-28	-21
Lēmumi par valsts kompensāciju izmaksu, kopā	115	96	-19	-17
t.sk. personas nāve	1	4	+3	+300
t.sk. aizskarta personas tikumība vai dzimumneaizskaramība	103	78	-25	-24
t.sk. smagi miesas bojājumi	2	2	-	-
t.sk. vidēja smaguma miesas bojājumi	6	12	+6	+50
t.sk. cilvēku tirdzniecība	1	0	-1	-100
Lēmumi par atteikumu izmaksāt valsts kompensāciju	17	8	-9	-53

Salīdzinājumā ar 2023.gada I pusgadu, 2024.gada I pusgadā par 17% ir samazinājies nepilngadīgajiem cietušajiem pieņemto lēmumu par valsts kompensāciju izmaksu skaits.

**Pieņemtie lēmumi par valsts kompensācijas izmaksu
nepilngadīgajiem cietušajiem pēc noziedzīgā nodarījuma sekām
2024.gada I pusgadā**

Lēmuma skaita samazināšanās varētu būt skaidrojama ar TA saņemto valsts kompensācijas pieprasījumu skaita samazinājumu un dažādu valsts institūciju un nevalstisko organizāciju regulāri rīkotām informatīvām kampaņām par iespējamiem bērnu un jauniešu apdraudējumiem interneta vidē, kas saistāmi ar plaši pieejamo iespēju izmantot dažādas tīmekļvietnes un citus sakaru līdzekļus, kā rezultātā nereti nepilngadīgas personas tiek izmantotas, kas bieži ir par iemeslu, lai tiktu uzsākts kriminālprocess un rastos tiesības uz valsts kompensāciju. Preventīva sabiedrības informēšana un izglītošana palīdz samazināt potenciālos apdraudējumus un attiecīgi arī uzsākto kriminālprocesu skaitu.

6. Valsts kompensācijās izmaksātie budžeta līdzekļi

Valsts kompensācijas maksimālais apmērs ir Latvijas Republikā noteiktās piecas minimālās mēneša darba algas (2024.gadā - 3500 *euro*).

Valsts kompensācijas apmēru aprēķina, ņemot vērā minimālās mēneša darba algas apmēru, kāds noteikts brīdī, kad persona atzīta par cietušo (2024.gadā - 700 *euro*).

Tīša noziedzīga nodarījuma sekas	Valsts kompensācijas apmērs 2024.gadā (<i>euro</i>)
<ul style="list-style-type: none"> iestājusies personas nāve 	3500
<ul style="list-style-type: none"> cietušajam nodarīti smagi miesas bojājumi; noziedzīgs nodarījums kvalificēts kā izvarošana vai seksuāla vardarbība; aizskarta nepilngadīgā cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība; cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris 	3150
<ul style="list-style-type: none"> nepilngadīgajam cietušajam nodarīti vidēja smaguma miesas bojājumi; nepilngadīgs cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu. 	2450
<ul style="list-style-type: none"> cietušajam nodarīti vidēja smaguma miesas bojājumi aizskarta cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība; cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu. 	1750

Valsts kompensāciju izmaksā, ja noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītā kaitējuma kompensācija nav atlīdzināta.

Ja noziedzīga nodarījuma izdarītājs vai cita persona viņa vietā ir atlīdzinājis nodarīto kaitējumu, valsts kompensācijas apmēru samazina atbilstoši jau saņemtajai kompensācijai.

Izmaksātās valsts kompensācijas cietušajiem piedziņa no noziedzīga nodarījuma izdarītājiem tiek īstenota:

- kriminālprocesa ietvaros;
- stājoties cietušā vietā izmaksātās valsts kompensācijas summas vai tās daļas apmērā (ja valsts kompensācija izmaksāta pēc kriminālprocesa pabeigšanas);
- administratīvā procesa kārtībā, t.i., TA pieņemot lēmumu (administratīvais akts).

	2023.gada I pusgadā (EUR)	2024.gada I pusgadā (EUR)	pieaugums/ samazinājums (EUR)	pieaugums/ samazinājums (%)
Izmaksātie budžeta līdzekļi (kopā)	829 750,03	1200846,34	371096,31	+30,90
Personas nāve	59 495,69	92116,68	32620,99	+35,41
Aizskarta personas tikumība vai dzimumneaizskaramība	506 765	762230	255465	+33,52
Smagi miesas bojājumi	94 100,00	120609,66	26509,66	+21,98
Vidēja smaguma miesas bojājumi	162639,34	217520	54880,66	+25,23
Cilvēku tirdzniecība	6750,00	8370	1620	+19,35

2024.gada I pusgadā valsts kompensācijās izmaksāti – **1200846,34 euro**, kas salīdzinot ar 2023.gada I pusgadu ir palielinājies par 371 096,31 euro.

Izmaksāto valsts budžeta līdzekļu pieaugums par 31% ir izskaidrojams ar to, ka 2024.gada 1.janvārī minimālā mēneša darba alga palielinājās līdz 700 euro, attiecīgi pieauga arī izmaksājamās valsts kompensācijas apmērs, kā arī ir pieņemti vairāki lēmumi, kuros valsts kompensācijas apmērs ir noteikts par vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu.

7. Cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņa

Izmaksātās valsts kompensācijas piedziņa no noziedzīga nodarījuma izdarītājiem tiek īstenota:

- kriminālprocesa ietvaros;
- stājoties cietušā vietā izmaksātās valsts kompensācijas summas va tās daļas apmērā (ja valsts kompensācija izmaksāta pēc kriminālprocesa pabeigšanas);
- administratīvā procesa kārtībā, t.i. TA pieņemot lēmumu (administratīvais akts).

Lai īstenotu piedziņu, TA 2024.gada pirmajā pusgadā nosūtījusi kopsummā 377 vēstules, t.sk.:

pieteikumi pirmstiesas procesā – 145

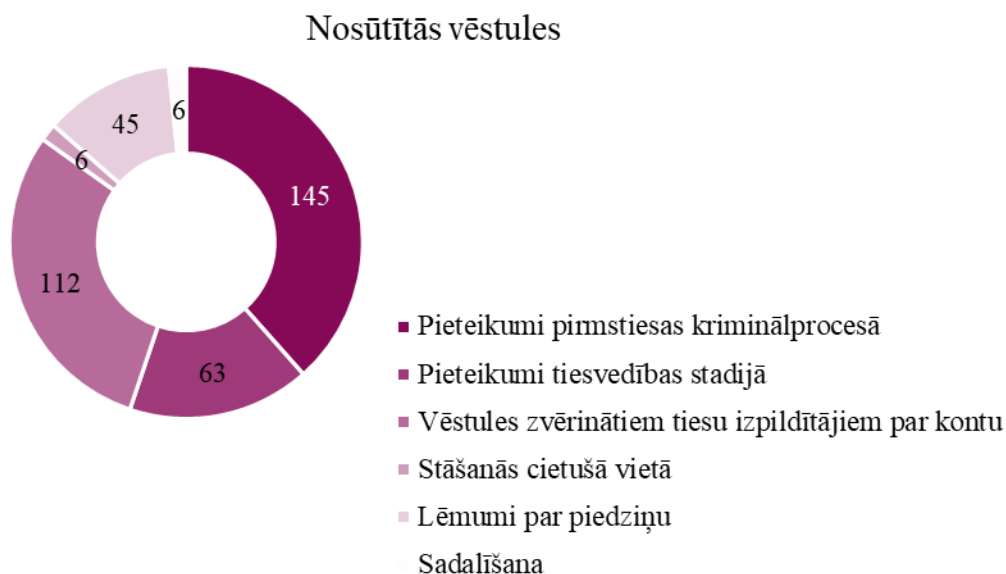
vēstule zvērinātam tiesu izpildītājam par kontu – 112

lēmumi par piedziņu – 45

pieteikumi tiesvedības stadijā – 63

stāšanās piedzinēja - cietušā vietā – 6

piedzenamās summas sadalīšana daļās – 6

2024.gada pirmajā pusgadā valsts budžetā atgūti valsts kompensācijās cietušajiem izmaksātie līdzekļi **150 906,89 euro** apmērā, kas salīdzinot ar 2023.gada pirmo pusgadu (229 121,19 euro) ir samazinājušies par 78 214,30 euro (-34,14 %), kas skaidrojams sekojoši:

1) 2024.gada 1.janvārī stājās spēkā Ministru kabinetā 2023. gada 3. oktobrī pieņemtie noteikumi Nr. 553 "Nenodokļu ieņēmumu ieskaitīšanas valsts pamatbudžeta ieņēmumos un atmaksas kārtība", kuri paredz, ka iepriekšējais Valsts kases konts Nr.LV68TREL1060001239300 tika slēgts. 2023.gada decembrī gan Juridiskās palīdzības administrācija, gan Tiesu administrācija veica informējošus pasākumus par Valsts kases konta maiņu, taču ne visi iesaistītie (fiziskās personas, zvērināti tiesu izpildītāji, tiesas u.c.) spēja pietiekami ātri mainīt savus procesus, kā rezultātā samērā liels maksājumu skaits tika veikti nekorekti. Ņemot vērā minēto, bija nepieciešams veikt darbības maksājumu pareizai novirzīšanai.

2) Samazinājušās zvērinātu tiesu izpildītāju piedzītās summas un samazinājies administratīvo piedziņas lietu slēgšanas skaits sakarā ar pilnīgu izmaksāto valsts kompensāciju atmaksu valsts budžetā, kas iespējams skaidrojams ar procesiem ekonomikā, straujo cenu kāpumu Latvijā.

2023.gada 1.pusgads	2024.gada 1.pusgads	Salīdzinājums EUR	%
229 121,19	150 906,89	-78 214,30	-34,14

2024.gada 1.pusgadā cietušajiem izmaksāto valsts kompensācijas līdzekļu piedziņa

Mēnesis	Piedzītā summa 2023.gadā (euro)	Piedzītā summa 2024.gadā (euro)	Salīdzinājums +/-	Vidējā piedzītā summa 2023.gadā mēnesī (euro)	Vidējā piedzītā summa 2024.gadā mēnesī (euro)	Salīdzinājums +/-
Janvāris	25208,36	17380,92	-7827,38	113,52	137,94	+24,42
Februāris	22011,56	19548,53	-2463,03	104,32	126,94	+22,62
Marts	51033,74	25704,93	-25328,81	207,45	131,82	-75,63
Aprīlis	45781,60	27565,49	-18216,11	183,86	133,17	-50,69
Maijs	43521,88	33234	-10287,88	166,11	170,43	+4,32
Jūnijs	41564,05	27473,02	-14091,03	178,53	154,34	-24,19
Kopā	229 121,19	150 906,89	-78 214,3	161,19	143,04	-18,15

2024.gada pirmajā pusgadā maijā budžetā piedzīta lielākā summa mēnesī **33234 euro**, mazākā budžetā piedzīta summa 2023.gada pirmajā pusgadā ir janvārī **17380,92 euro**.

Vidēji 2024.gada pirmajā pusgadā mēnesī budžetā valsts kompensāciju atmaksai budžetā piedzīti līdzekļi **143,04 euro** apmērā, kas, salīdzinot ar 2023.gada pirmo pusgadu, kad vidēji mēnesī tika piedzīti **161,19 euro**, ir samazinājusies par **18,15 euro**.

Informācija apkopota 31.07.2024.